

Совместно с:

www.sworld.education

Бельцкий Государственный Университет «Алеку Руссо» (Молдова)
Alecu Russo State University of Bălți

При научной поддержке:

Экономическая академия им.Д.А.Ценова (Болгария)
Московский государственный университет путей сообщения (МИИТ)
Украинская государственная академия железнодорожного транспорта
Научно-исследовательский проектно-конструкторский институт морского флота
Луганский государственный медицинский университет
Харьковская медицинская академия последипломного образования
Институт морехозяйства и предпринимательства
Институт водных проблем и мелиорации Национальной академии аграрных наук
Одесский научно-исследовательский институт связи

Входит в международные наукометрические базы
INDEXCOPERNICUS

Международное периодическое научное издание

International periodic scientific journal

Almanahul
SWorld

Выпуск №4, апрель 2020

Issue №4, April 2020

2020
Бельцы

УДК 37.015:159.9:808.5

**FORMATION OF FUTURE PSYCHOLOGISTS' RHETORICAL
COMPETENCE: RESULTS OF THE AUTHOR'S RESEARCH
IMPLEMENTATION****ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ:
РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ АВТОРСЬКИХ РОЗРОБОК****Konivitska T. Ya. / Конівіцька Т. Я.**

ORCID: ID 0000-0002-2905-9191

Lviv State University of Life Safety, Lviv, Kleparivska Street, 35, 79007

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,

Львів, Клепарівська, 35, 79007

Анотація. В статті висвітлено основні результати експериментального дослідження щодо формування риторичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки. Обґрунтовано доцільність організації освітнього процесу відповідно до розробленої моделі та ефективність впровадження авторської методики формування риторичної компетентності, яка сприятиме підвищенню риторичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки та успішній професійній реалізації.

Ключові слова: риторична компетентність, риторична підготовка, експериментальне дослідження, констатувальний, формувальний етап.

Abstract. The article presents the main results of an experimental study on the formation of future psychologists' rhetorical competence in the process of vocational training. The expediency of organizing the educational process in accordance with the developed model is substantiated. The effectiveness of the introduction of the author's methodology of rhetorical competence formation is grounded. These activities will enhance the rhetorical competence of future psychologists in the process of training and professional activity.

Key words: rhetorical competence, rhetorical classes, experimental research, stating experiment, forming experiment.

Вступ. Виклики сучасного суспільства свідчать про потребу розвитку риторичної компетентності у процесі професійної підготовки. Нині є необхідність нового погляду на риторичну підготовку у закладах вищої освіти (ЗВО), зокрема в майбутніх психологів, що має спрямовуватися на формування та розвиток риторичної компетентності відповідно до потреб подальшої професійної діяльності. Метою дослідження є висвітлення основних результатів комплексної експериментальної перевірки доцільності організації освітнього процесу відповідно до розробленої моделі та ефективності впровадження авторської методики формування риторичної компетентності, спрямованої на підвищення риторичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки, що сприятиме успішній професійній реалізації.

Основний текст. Дослідження діяльності майбутніх психологів дозволяє стверджувати, що риторична підготовка майбутніх психологів в системі професійної підготовки у ЗВО нині потребує нагального вдосконалення. Описані нами теоретичні та методичні напрацювання щодо формування риторичної компетентності майбутніх психологів [1; 2; 6] передбачають перевірку на практиці в освітньому процесі ЗВО та доведення, що реалізація зазначених нами положень сприяє особистісному та професійному розвитку студентів-психологів відповідно до викликів суспільства та потреб ринку праці.

Експериментальна перевірка сформованості риторичної компетентності майбутніх психологів передбачала визначення критеріїв, їх показників і відповідних рівнів у кожного учасника експерименту. У процесі дослідження ми визначили основні компоненти риторичної компетентності майбутніх психологів, а саме: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, функціонально-діяльнісний, професійно-адаптивний [2]. Вважаємо, що саме ці компоненти структури риторичної компетентності відображають багатоаспектність риторичної діяльності психологів і поєднують усі напрями риторичної підготовки у ЗВО. Взнявши за основу ці компоненти, узагальнивши і проаналізувавши практику викладання риторики для студентів-психологів, думки викладачів, які мають значний досвід викладання риторикознавчих дисциплін, опрацювавши низку наукових публікацій щодо структури риторичної компетентності та виявлених функціональних залежностей [3; 4; 5] ми визначили критерії сформованості риторичної компетентності майбутніх психологів, зокрема: *аксіологічний* критерій відображає сукупність мотивів риторичної підготовки, професійно-риторичні цінності, бачення найважливіших цілей і завдань майбутньої діяльності психолога; *знаннєвий* критерій представляє поєднання мовностилістичних і риторичних знань, особливостей монологічної, діалогічної форм спілкування та публічного виступу; *операційний* критерій визначається на основі використання риторичних знань, умінь і навичок, презентує здатність реалізувати їх у професійній діяльності, відображає оволодіння навичками експресивно-емоційної саморегуляції, які відповідають конкретній ситуації та змістові мовлення; *адаптивний* критерій є показником ефективності риторично-професійної діяльності майбутніх психологів, здатності пристосувати риторичну діяльність до професійних потреб, підготовленості до самовдосконалення та саморозвитку у професійній діяльності на основі рефлексії. Кожен із зазначених критеріїв охоплює низку показників, які визначають та характеризують сформованість риторичної компетентності.

Експериментальне дослідження передбачало здійснення аналізу сучасного стану риторичної підготовки майбутніх психологів у ЗВО (констатувальний етап) та впровадження авторських розробок у формування риторичної компетентності студентів-психологів (формувальний етап).

Власний досвід викладання риторики для студентів спеціальності «Психологія» дав змогу розробити методику виявлення реального рівня їхньої риторичної компетентності, суперечності й недоліки у змісті та методах риторичної підготовки у ЗВО. Для одержання відповідних кількісних даних щодо реального стану професійної підготовки майбутніх психологів у площині сформованості риторичної компетентності розроблено і використано опитувальник для студентів і викладачів. Опитувальні методики проводилися з такою метою: зі студентами – для виявлення їхнього зацікавлення до формування риторичної компетентності, розуміння важливості сформованої риторичної компетентності для реалізації особистості та професійної діяльності, отримання інформації про ставлення до власного риторичного розвитку, з'ясування найбільш характерних труднощів під час риторичної

підготовки та риторичної діяльності у ЗВО, потреби вивчення курсу з риторики професійної діяльності під час магістерського рівня підготовки; інтерв'ювання з викладачами – для з'ясування основних аспектів розвитку риторичної підготовки у процесі професійної підготовки у ЗВО, виявлення чинників і визначення необхідних педагогічних умов для формування риторичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки, виявлення позитивних та негативних тенденцій в освітньому процесі щодо вивчення риторикознавчих дисциплін, а також потреби упровадження курсу за вибором «Риторична майстерність практичного психолога» на магістерському рівні підготовки, який зорієнтовано на розвиток професійно-риторичних знань, умінь і навичок із професійної діяльності.

Комплексне оцінювання реального рівня сформованості риторичної компетентності студентів-психологів проводилося експертним методом за чотирима критеріями. Констатувальний експеримент показав недостатній рівень сформованості риторичної компетентності в системі вищої освіти, зокрема розвитку риторичної компетентності майбутніх психологів відповідно професійної діяльності та забезпечення запитів суспільства та викликів ринку праці. В цілому діагностика риторичної компетентності студентів на констатувальному етапі засвідчила необхідність покращання риторичної підготовки майбутніх психологів у ЗВО. Експеримент засвідчив, що без спеціальних заходів їхня риторична підготовленість не характеризується самостійністю та креативністю, у ній не проявляється критичність мислення, вміння переконувати аргументовано, дотримуватися професійної етики вербального та невербального спілкування, вміння розпізнавати маніпулювання та здатність не застосовувати маніпулятивні техніки у своїх професійних функціях, розуміти невербальну комунікацію, тобто випускники не володіють складниками риторичної компетентності. Це свідчить про потребу вдосконалення риторичної підготовки студентів-психологів у ЗВО у процесі їхнього професійного становлення. Вивчення сучасного стану й особливостей формування та розвитку риторичних знань, умінь і навичок майбутніх психологів, аналіз навчальних планів і програм допомогли на констатувальному етапі дослідження визначити й обґрунтувати педагогічні умови, розробити план реалізації моделі формування риторичної компетентності майбутніх психологів у ЗВО.

Для організації подальшої дослідницької роботи розроблена програма та проведено формувальний експеримент, мета якого – показати доцільність та ефективність організації освітнього процесу відповідно до розробленої моделі формування риторичної компетентності, довести, що впровадження авторської методики сприятиме підвищенню риторичної компетентності майбутніх психологів, що, в свою чергу, зумовить ефективну професійну підготовку студентів-психологів, і, як наслідок – успішну професійну реалізацію та конкурентоспроможність на ринку праці.

Для виконання експериментальних досліджень було вдосконалено чинні навчальні плани і програми підготовки майбутніх психологів на основі вимог Державних стандартів вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія»,

розроблено тематичний план і підготовлено до впровадження в експериментальних групах програму вибіркової дисципліни для студентів-магістрів спеціальності 053 Психологія (практична психологія) «Риторична майстерність практичного психолога». Курс «Риторична майстерність практичного психолога» націлений на формування і розвиток практичних навичок риторичної компетентності і складається із чотирьох змістових модулів: 1) риторична компетентність як чинник успішної професійної діяльності майбутнього психолога; 2) особливості підготовки до публічного виступу майбутнього психолога; 3) техніки спілкування майбутнього психолога; 4) основні форми спілкування психолога: професійний аспект. Цей курс сприятиме розвитку риторичної компетентності відповідно до усіх форм професійної діяльності практичного психолога, зокрема розвиток навичок публічних виступів, проведення психологічних тренінгів, риторичні аспекти під час психологічної бесіди, консультування, роботи на телефоні довіри, під час психокорекції, психотерапії тощо.

Методика поетапного формування риторичної компетентності передбачає застосування сучасних методів і новітніх технологій формування риторичних знань, умінь і навичок, поєднує елементи колективного, кооперативного, тренінгового та ситуативно-професійного навчання; використання особистісно орієнтованих, когнітивно орієнтованих і діяльнісно орієнтованих технологій у процесі риторичної підготовки; містить завдання різних типів: репродуктивного, мовленнєвого та комунікативного характеру, роботу з фаховими текстами (промовами), аналізування власного та чужого мовлення (відеовиступи і промови одноступенівників), завдання на рефлексію [6]. Методичні рекомендації для викладачів охоплюють теоретичні аспекти розвитку риторичної компетентності та систему завдань, спрямованих на формування та розвиток риторичної компетентності у студентів-магістрів під час вивчення курсу «Риторична майстерність практичного психолога». Практичні завдання призначені для розвитку риторичної взаємодії у процесі різних видів діяльності: знайомство, привітання, створення сприятливої та відкритої атмосфери, налаштування студентів на активну діяльність; активізацію теоретичної інформації щодо публічного виступу, розвиток навичок спілкування, вміння висловлювати й обґрунтовувати свою думку; розвиток ефективного публічного виступу, навичок презентації, самопрезентації, імпровізаційного виступу; формування та розвиток невербальної комунікації тощо. Основою є професійно-ситуативні вправи, ділові ігри, тренінги ораторської майстерності, індивідуальні роботи у формі публічних виступів чи проведення тренінгів.

Упровадження інновацій щодо формування риторичної компетентності майбутніх психологів у процесі їхньої професійної підготовки передбачало чотири етапи: *усвідомлення, розвитку, актуалізації та реалізації*. Якісною характеристикою та ознакою успішного / неуспішного завершення кожного етапу є, на наш погляд, рівень сформованості (*недостатній, базовий, функціональний і креативний*) кожного компоненту риторичної компетентності за відповідними критеріями [1].

Реалізація педагогічних умов і впровадження авторської методики відбувалося шляхом упровадження додаткового елективного курсу в експериментальних групах магістрів, навчання контрольних груп не передбачало вивчення жодного курсу з риторики на цьому освіт.

Комплексне оцінювання рівня сформованості риторичної компетентності майбутніх психологів проводилося відповідно до методики експерименту експертним методом за аксіологічним, знанневим, операційним та адаптивним критеріями. Для оцінювання ефективності формування професійно спрямованої риторичної компетентності було проведено вимірювання відповідних параметрів у студентів експериментальних і контрольних груп на початку та наприкінці дослідження. Зазначимо, що в контрольній групі не передбачалося вивчення риторичних дисциплін, проте все одно значно підвищується рівень риторичної компетентності за всіма критеріями. Це відбувається як внаслідок вивчення дисциплін спеціалізації (психологічних) і проходження практики, так і завдяки інформальному навчанню майбутніх фахівців, які усвідомлюють потребу самостійного вдосконалення з ораторської майстерності. Проте, відсоток зростання риторичної майстерності за всіма критеріями, безперечно, значно вищий в експериментальній групі.

Проаналізувавши результати, зазначимо, що наприкінці дослідження в обох групах підвищилась кількість студентів із функціональним і креативним рівнем риторичної компетентності за кожним критерієм, однак в експериментальній групі, порівняно з контрольною, кількість студентів суттєво вища. Значно більша різниця функціонального і креативного рівня риторичної компетентності в ЕГ за операційним і адаптивним критеріями (операційний підвищився на 28,1 % і 20,5 %; адаптивний на 41,5 % і 20,4 % відповідно). За аксіологічним критерієм зросла в обох групах (в ЕГ підвищилась на 27,7 % і 22,8 %, а в КГ – на 19,6 % і 15,7 %), що підтверджує підвищення розуміння важливості риторики та мотивації до розвитку риторичної компетентності у студентів-магістрів. При цьому зазначимо, що показники риторичної компетентності майбутніх психологів у ЕГ за операційним і адаптивним критеріями значно знизилися на недостатньому та базовому рівнях, що засвідчує дієвість методики, яка спрямована на розвиток практичних навичок риторичної компетентності.

Розподіл рівнів сформованості та динаміку формування риторичної компетентності в студентів ЕГ і КГ, виявлену в результаті експерименту, наочно відображає табл. 1.

Передусім зазначимо, що початкові дані КГ і ЕГ майже однакові з огляду на ретельний добір і вирівнювання досліджуваних груп. В обох групах зросла кількість студентів із креативним рівнем риторичної компетентності, однак в експериментальній групі це зростання значно вище та досягає 24,0 % проти 11,9 % у контрольній. Значно переважає в ЕГ функціональний рівень – 59,7%, зросли показники креативного рівня, натомість магістрів із базовим рівнем риторичної компетентності в експериментальній групі менше (14,7%), ніж у контрольній (44,1%) та практично відсутні показники недостатнього рівня – лише 1,7%.

Таблиця 1

Розподіл рівнів сформованості риторичної компетентності студентів ЕГ і КГ на початку та наприкінці формувального експерименту

Рівні сформованості	Кількість студентів за рівнями, %			
	на початку експерименту		наприкінці експерименту	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
недостатній	22,2	21,8	11,2	1,7
базовий	44,6	44,1	35,5	14,7
функціональний	28,5	29,7	41,5	59,7
креативний	4,7	4,4	11,9	24,0

Авторська розробка

Висновки. Аналіз та узагальнення основних результатів формувального експерименту дає підстави для висновку про те, що впровадження запропонованих новацій формування риторичних знань, умінь і навичок у ЗВО, зокрема педагогічних умов, сучасних методів і новітніх технологій сприятиме ефективному розвитку риторичної компетентності та призведе до підвищення якості професійної компетентності майбутніх психологів у ЗВО.

Література:

1. Конівіцька Т. Я. Модель формування риторичної компетентності майбутніх психологів у ЗВО. Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. пр. Кропивницький: ЛА НАУ. 2019. Вип.6. С.75-81.
2. Конівіцька Т. Я. Структура риторичної компетентності психологів. Проблеми освіти : зб. наук. праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». К. 2019. Вип. 93. С. 156-169.
3. Корчова О. М. Формування риторичної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей: результати педагогічного експерименту. Молодий вчений : наук. журнал. № 9 (36). 2016 р.с. 283-287.; Нищета В. Формуємо риторичні вміння та риторичну компетентність : програма дослідно-експериментального навчання української мови. Українська мова і література в школах України. 2015. № 7-8. С. 66-73. URL: <http://eKhSUIR.kspu.edu/handle/123456789/3960>;
4. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах : монографія. Львів : «Край», 2015. 344 с.;
5. Ципіна Д. С. Експериментальне дослідження ефективності педагогічної технології формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. 2015. Вип. 124. с. 238-240.].
6. Konivitska T. Methodology of future psychologists' rhetorical competence formation. The scientific heritage. 2019. No 42, vol. 4. P. 15–19.

Науковий керівник: д.пед.н., проф. Литвин А. В.

Стаття надіслана: 20.04.2020 р.

© Конівіцька Т. Я.

DOI: 10.30888/2663-5720.2020-04-01-019 178

MATHEMATICAL COMPETENCE AS CONSTITUENT OF THE GENERAL SYSTEM OF COMPETENCE OF FUTURE ENGINEER

МАТЕМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОЇ СИСТЕМИ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Leyko S.V./Лейко С.В., Kuznetsova T. Yu./Кузнецова Т.Ю.

DOI: 10.30888/2663-5720.2020-04-01-022 183

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF PRACTICAL PREPARATION OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS IN THE US UNIVERSITIES

КОЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УНІВЕРСИТЕТАХ США

Levrints (Lőrincz) M. I./Леврінц М. І.

DOI: 10.30888/2663-5720.2020-04-01-025 188

FORMATION OF THE NEWEST EDUCATIONAL PARADIGM UNDER INFLUENCE OF GLOBAL EXOGENOUS FACTORS

ФОРМИРОВАНИЕ НОВЕЙШЕЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПАРАДИГМЫ ПОД ВЛИЯНИЕМ ГЛОБАЛЬНЫХ ЭКЗОГЕННЫХ ФАКТОРОВ

Khalina V. Yu./Халина В.Ю., Smachylo V. V./Смачило В.В.

Butskiy V. O./Буцкий В.А., Ustilovska A. S./Устиловская А.С.

DOI: 10.30888/2663-5720.2020-04-01-039 193

FORMATION OF FUTURE PSYCHOLOGISTS' RHETORICAL COMPETENCE: RESULTS OF THE AUTHOR'S RESEARCH IMPLEMENTATION

ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ: РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ АВТОРСЬКИХ РОЗРОБОК

Konivitska T. Ya./Конівіцька Т. Я.

DOI: 10.30888/2663-5720.2020-04-01-043 199

DISTANCE LEARNING IN THE AGE OF GLOBALIZATION OF EDUCATION

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Yavtushenko S. P./Явтушенко С.П.

DOI: 10.30888/2663-5720.2020-04-01-056 204

JUSTIFICATION OF THE PRACTICAL TRAINING FUNCTIONS OF FUTURE TECHNICIAN TECHNOLOGISTS IN THE KAMIANETS-PODILSKYI COLLEGE OF FOOD INDUSTRY

Tkach L.V.

Физическое воспитание и спорт

Physical education and sport

Фізичне виховання і спорт

DOI: 10.30888/2663-5720.2020-04-01-010 209

THE DINAMICS OF INDICATORS PROGRESS OF STUDENTS PHYSICAL ACTIVITY.

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ПОКАЗНИКІВ РУХОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ.

Pomazan A.A./Помазан А.А.

Scientific publication

Международный периодический рецензируемый научный журнал
International periodic scientific journal

Almanahul SWorld

Issue №4
April 2020

На украинском, русском и английском языках

Входит в международные наукометрические базы (высокий импактфактор):
INDEXCOPERNICUS

Научные достижения Авторов были также представлены для открытого обсуждения на международной научной конференции «PERSPECTIVE SCIENTIFIC TRENDS '2020» (с 21 по 22 апреля 2020 г.)
Решением международной научной конференции работы, которые получили положительную оценку, были рекомендованы к изданию в журнале.

With the support of research project SWorld
www.sworld.education

www.sworld.education

Signed: 25.05.2020

SWorld
совместно с
Бельцкий Государственный Университет «Алеку Руссо»
Moldova

The publisher is not responsible for the reliability of the information and scientific results presented in the articles

